

3.10.2017

EOAK/4300/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

PERHEEN JÄLLEENYHDISTÄMISEN VALMISTELU ON TEHTÄVÄ SUUNNITELMALLISESTI

1 KANTELU

Arvostelitte kunnan lastensuojelun menettelyä lapsenne huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevassa asiassa. Liititte kirjoitukseenne hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset, joissa on ollut kysymys lapsen huostaanoton lopettamisesta.

Kerroitte, että lastensuojelu ei ole ottanut huomioon Teidän ja lapsenne uskonnollista vakaumusta ja lapsenne on sijoitettu vastoin Teidän tahtonne lestadiolaiseen perheeseen perhehoitoon.

Arvostelitte myös lastensuojelun ja sijaisperheen ja Teidän välistä yhteistyötä.

Arvostelitte lastensuojelua myös siitä, että vastuutyöntekijä on jatkuvasti vaihtunut. Mielestänne tämä on vaikuttanut siihen, millä tavoin sijaishuoltoa lapsellenne on järjestetty.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Perheen jälleenyhdistäminen

Lastensuojelulain 47 §:ssä on säädetty huostassapidon kestosta ja huostassapidon lakkaamisesta. Säännöksen mukaan huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Säännöksestä ilmenee, että kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, on huostaanotosta vastuussa olevan toimielimen (tässä kunnan lastensuojelun) toimivaltaisen viranhaltijan tehtävä päätös huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Säännöksen mukaan huostaanoton edellytysten lakkaamisesta huolimatta huostassapitoa ei kuitenkaan saa lopettaa, jos lopettaminen on selvästi vastoin lapsen etua.

Harkittaessa lapsen etua huostassapidon lopettamista koskevassa asiassa, on otettava huomioon mitä lastensuojelulain 4 §:ssä säädetään lapsen edusta, sijaishuollon kesto aika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiansa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Liititte kirjoituksenne oheen hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut. Hallinto-oikeuden päätöksestä ilmenee, että se on katsonut huostaanoton edellytysten lakanneen. Hallinto-oikeus on kuitenkin katsonut, että huostaanoton lopettaminen (ratkaisua tehtäessä) on ollut selvästi vastoin lapsen etua. Korkein hallinto-oikeus on pysyttänyt hallinto-oikeuden ratkaisun. Tuomioistuimien päätöksestä ilmenee, että ratkaisut on tehty lapsen ja Teidän *senhetkisten* olosuhteiden perusteella.

Hallinto-oikeus on päätöksessään nimenomaisesti todennut, että ”lapsen kotiuttamisen tulee aina tapahtua suunnitellusti ja asiakassuunnitelmassa arvioitujen tukitoimien mahdollistamalla tavalla”.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä on viitattu lastensuojelulain 4 §:n 2 momentin säännökseen lapsen edun arvioimisesta. Tämän mukaan lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle muun ohella tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Korkein hallinto-oikeus on viitannut ratkaisussaan useassa eri kohdassa *ratkaisuhetken* olosuhteisiin. Korkein hallinto-oikeus on nimenomaisesti todennut, että ”viranhaltijan tehdessä päätöksensä huostaanoton jatkamisesta lapsen yhteydenpito äitiinsä on vielä ollut varsin vähäistä. Hän on ollut vasta luomassa suhdetta biologiseen äitiinsä. Arvioitaessa sitä, onko huostassapidon lopettaminen ollut selvästi lapsen edun vastaista, on siten hallinto-oikeuden päätöksessä todetulla tavalla tullut ottaa huomioon lapsen ja hänen äitinsä kanssakäymisen siihenastinen vähäisyys.”

Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan, että koska asiassa on katsottu (hallinto-oikeuden päätös), ettei huostaanoton edellytyksiä sijaishuollon asiassa enää ole, on ”asiassa edettävä suunnitelmallisesti kohti perheen jälleenyhdistämistä. Lastensuojeluviranomaisten ja sijaisperheen tulee tämän mahdollistamiseksi edistää lapsen ja hänen äitinsä välistä yhteydenpitoa.”

Lastensuojelulain 30 §:ssä on säädetty velvollisuudesta laatia lapselle ja myös vanhemmille asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmien yhtenä tarkoituksena on suunnitella ja arvioida perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuuksia sekä suunnitella niiden toimeenpanoa.

Kuten edellä on esitetty, hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus on tässä tapauksessa katsonut, että asiassa on edettävä suunnitelmallisesti kohti perheen jälleenyhdistämistä.

Kunnan lastensuojelun lausunnosta ja selvityksestä sekä liitteenä olevista asiakassuunnitelmista ilmenee, millä tavoin se on järjestänyt ja tulee järjestämään Teille ja lapsellenne palveluja, joiden tavoitteena on perheen jälleenyhdistämisen mahdollistaminen.

Palveluesimies - - - selvityksestä ilmenee, että Teille on hankittu perhetyötä vanhemmuuden tukemiseen nimenomaan perheen jälleenyhdistämistä silmällä pitäen. Mahdollinen koekotiutus on sovittu arvioitavaksi seuraavassa asiakassuunnitelmapalaverissa eli viimeistään vuoden 2018 alussa.

Kunnan lastensuojelu liitti kirjoitukseensa asiassa tehdyt asiakassuunnitelmat. Asiakassuunnitelmat sisältävät suunnitelman perheen jälleenyhdistämisestä, mahdolliset palvelut tavoitteen saavuttamiseksi sekä aikataulun, jonka mukaisesti asiassa edetään vaiheittain ja suunnitelmallisesti. Teillä itsellänne on lisäksi mahdollisuus vaatia lapsen kotiuttamiseksi ja perheen jälleenyhdistämiseksi tukitoimia kunnan lastensuojelulta.

Kunnan lastensuojelun lausunnosta ilmenee lisäksi, että lapsen ja Teidän sekä lapsen ja hänen isänsä välisten tapaamisten lisäämistä sekä ajallista kestoja on arvioitu ja tapaamisia myös toteutettu. Teillä on yhdessä sosiaalityöntekijänne kanssa mahdollisuus suunnitella, millä tavoin näitä Teidän ja lapsenne välisiä tapaamisia voitaisiin lapsen edun huomioivalla tavalla lisätä. Teillä on myös mahdollisuus yhdessä sosiaalityöntekijänne kanssa miettiä, millä tavoin tapaamisia olisi mahdollista toteuttaa eri tavoin.

Asiassa saadun selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, että kunnan lastensuojelu olisi toiminut asiassa lainvastaisesti tai velvollisuuksiaan laiminlyöden.

Kiinnitän kunnan lastensuojelun huomiota kuitenkin siihen, että sen tehtävänä on arvioida ja suunnitella yhdessä asiaan osallisten kanssa perheen jälleenyhdistämisen vaihtoehtoiset toteuttamistavat sekä ajankohta, jona tämä tavoite voidaan toteuttaa. Lastensuojelun on tehtävä suunnitelmallisesti yhdessä lapsen huoltajien, vanhempien ja sijaisperheen kanssa yhteistyötä tavoitteen saavuttamiseksi. Lastensuojelun on sijaishuollossa vastuussa olevana viranomaisena varmistettava, että suunniteltujen ja päätettyjen palvelujen järjestäminen ja toimeenpano voidaan toteuttaa asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla perheen jälleenyhdistämisen toteuttamiseksi.

3.2 Sijaisperheen uskonnollinen vakaumus

Kerroitte, että Teidän ja sijaisperheen välillä on sellaisia ristiriitoja uskonnollisten kysymysten huomioimisesta, jotka vaikuttavat lapsenne edun vastaisella tavalla lapsenne elämään.

Kirjoituksenne ja asiassa saadun muun selvityksen mukaan lapsenne on sijoitettu perheeseen, jossa perhehoitajilla on uskonnollinen lestadioilaisen herätysliikkeen mukainen vakaumus. Te ette voi hyväksyä perheen lapsellenne antamaa uskonnollista kasvatusta.

Lastensuojelulain mukaan huostaanoton johdosta sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimelle ei siirry oikeutta päättää lapsen uskontokunnasta tai uskonnollisesta kasvatuksesta. Lapsen ja hänen huoltajansa uskonnollinen vakaumus on siten otettava huomioon tarvittaessa määrin sijaishuoltoa järjestettäessä ja sijaishuoltopaikkaa valittaessa.

Kunnan lastensuojelu on selvityksessään todennut, että lapsen huoltajalla on oikeus päättää uskonnonvapauden piiriin kuuluvasta lapsen kasvatuksesta ja tätä oikeutta on kunnioitettava. Lastensuojelun mukaan perhehoitajat ovat olleet paikalla elokuussa pidetyssä asiakassuunnitelmapalaverissa ja he ovat tietoisia Teidän näkemyksistänne asiassa.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan arvioinut myös, mikä merkitys tällä asialla (uskonnollisten vakaumusten erilaisuudella) saattaa olla huostaanoton lopettamisen kannalta. Korkein hallinto-oikeus on nimenomaisesti todennut, että ”sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on valvoessaan lapsen sijaishuoltoa huolehdittava siitä, että sijaisperheessä lapselle annettava uskonnollinen kasvatusta ei loukkaa uskonnonvapauden piiriin kuuluvia lapsen ja hänen vanhempiensa oikeuksia eikä ole lapsen edun vastaista.”

Olen samaa mieltä korkeimman hallinto-oikeuden kanssa siitä, että Teidän, lapsen vanhempana, ja sijaisvanhempien uskontoa koskevat näkemyserot saattavat olla luonteeltaan sellaisia, että niistä voi seurata tarve uudelleen arvioida sijaishuoltopaikan asianmukaisuutta. Tämän takia kunnan lastensuojelun vastuussa olevana viranomaisena on seurattava tilannetta ja pyrittävä kaikin keinoin siihen, että perhehoitajat ja lapsen huoltaja voivat yhdessä päättää siitä, millä tavoin lapsen kasvatusta ja uskonnollinen kasvatusta järjestetään. Viitataan tässä vielä lastensuojelulain 45 §:n 3 momentissa säädettyyn velvollisuuteen hyvään yhteistyöhön lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa sijaishuollon aikana.

Saatu selvitys ja kirjoitus huomioon ottaen minulla ei ole aihetta muuhun, kuin että kiinnitän kunnan lastensuojelun huomiota edellä sanottuun.

3.3 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Piditte yhteistyötä lastensuojelun ja sijaisperheen kanssa vaikeana ja katsoitte, että kunnan lastensuojelu ja lapsenne sijaisperhe on laiminlyönyt yhteistyövelvoitteita. Kunnan lastensuojelun antamasta selvityksestä ilmenee, millä tavoin Teidän kanssanne yhteistyötä on tehty ja millä tavoin sitä on suunniteltu jatkossa tehtävän. Minulla ei laillisuusvalvojana ole mahdollisuuksia arvioida sitä, millä tavoin yhteistyötä Teidän, viranomaisten ja sijaisperheen välillä tulisi järjestää ja kehittää. Totean kuitenkin, että sijaishuoltoa järjestettäessä ja varsinkin perheen jälleenyhdistämistä suunniteltaessa ja sitä vaiheittain toteutettaessa on välttämätöntä, että asiaan osalliset tahot (viranomainen, vanhemmat ja sijaisperhe) voivat toimia yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Päävastuu siitä, että tällainen yhteistyö voidaan toteuttaa on, kuten olen edellä todennut, sijaishuollosta vastuussa olevalla viranomaisella, kunnan lastensuojelulla.

Kirjoitus ei anna aihetta puoleltani muuhun kuin että kiinnitän kunnan lastensuojelun huomiota edellä sen velvollisuuksista sanottuun.

3.4 Työntekijävaihdokset

Epäilitte kirjoituksessanne vielä, että resurssipula olisi vaikuttanut lapsen edun vastaisella tavalla lapsenne sijaishuollon järjestämiseen. Otitte yhdeksi esimerkiksi työntekijävaihdokset.

Kunnan lastensuojelun selvityksestä ilmenee, millä tavoin se jatkossa pyrkii järjestämään lastensuojeluaan sillä tavoin, että jatkuvuus perheen kanssa tehtävästä työstä voitaisiin turvata. Lastensuojelu on tunnistanut esittämänne ongelmat ja pahoitellut työntekijävaihdosten mahdollisia vaikutuksia Teidän ja lapsenne lastensuojelupalveluiden järjestämiseen. Koska kunnan lastensuojelu on palveluja uudelleen organisoimalla pyrkinyt turvaamaan lapsi- ja asiakaslähtöisen työskentelyn edellytykset, ei kirjoitus anna tältä osin puoleltani aihetta enempään.